

По жицата

Още докато го бранеше от кучетата, Петър Теодор разбра, че този непознат гражданин не се е отбил при него току-тъй, а го гони някаква беда. Затуй той се и ядоса на кучетата, нахока ги и пак погледна гражданина по червения елек се познаваше, че е от торлаците, откъм Делиормана. Висок, едър човек беше; но че е сиромаш и като че ли сиромаш се е родил - и това си личеше ризата му беше само кръпки, едро и неумело шити, поясът му орфан, потурите - също. Беше бос. Инак, да го гледаш - човек планина, но Теодор набързо го претегли в ума си и реши, че е от ония меки, отпуснати хора, за които се казва, че и на мравята път струват.

Гражданинът поздрави, измънка нещо като как сте, добре ли сте, но явно беше, че мисли за друго и друга грижа има в очите му. И като погледна някъде напред и посочи с ръка, той попита не е ли на тая страна селото Манджилари и колко път трябва да има дотам. Теодор му разправи и едвам сега забеляза, че на шосето беше се спряла една кола с един кон. Тая кола гражданинът беше оставил, за да дойде при него. Вътре седеше жена, мушнала ръце в пазвите си, превита; ръченикът ѝ не беше забраден, а с отпуснати настрани краища, за да ѝ е леко. Че беше горещо - горещо беше, но Теодор знаеше, че когато жените отпуснат тъй ръченика си, мъчи ги не толкоз жегата, колкото нещо друго. Отзад в колата, завита донякъде с черга, сложила глава на черни селски възглавници, лежеше друга жена, по-малка, навярно момчето. Тя гледаше настрана и лицето ѝ не се виждаше.

- Ти май болно имаш - каза Теодор.

- Имам. Една момичка имам болна.

Гражданинът погледна към овцете, запладнени на поляната, задържа очите си над тях, но не ги виждаше, а погледът му, пълен с грижа, тъй си и блуждаеше.

- Бе тя нашта каквато е - рече той, - остави я!

- Не си тъдявашен ти, отде си - попита го Теодор.

- От Кичук Ахмед. Надежда му думат сега, при Канарата. Дохадял съм тъдява. Аз ходя из селата, продавам хума - хубава хума излиза в наше село. Хубава е, купуват я жените. Когато сляза надолу към морето, купувам пък за насам кое риба, кое грозде, кое как се случи. Сполай на бога - прехранваме се. Само да не беше ни се случила тая бела...

Той седна на земята, извади кожена кесия с тютюн и започна да си прави цигара. Теодор седна до него и видя как дебелият му мазолест пръст треперехе, като свиваха цигарата.

- Не ни траят децата - започна той. - Измряха ни две-три още малки. Ей туй ни остана само (той погледна към колата). Гледали сме го като очите си. От устата си съм отделял, да му купя нещо, да му направя дреха, та да не му е мъчно, като

гледа другите. Нейсе, даде господ, запазихме го досега. А от някое време - зачама. Няма нищо, а вехне. Слушам, думала на майка си - мъчно ѝ било, че дружките ѝ се изпоженили, а тя още стояла. Що се кахъриш, бе чедо, думам ѝ, и твоя късмет ще излезе. Що гледаш другите - Богати са. Сегашните ергени тъй са - богати жени търсят. И ти ще се ожениш, гледай си работата, не си престаряла.

- На колко е години

- Към двайсет. Сега на Богородица ще стори двайсет.

- Е, че младо е момчетото.

- Младо, ами.

Гражданинът замълча и пак загледа овцете, без да ги вижда. Някъде наблизко сред жегата пишеше жътвар.

- Това лято ми се замоли да съм я пуснел да иде да жъне. Сиромаси сме, нуждаем се, ама като я гледах такава слабичка, болнава, не ми се пуцаше. Моля ти се, тейко, пусни ме, и аз искам да ида с момчетотата. Хубаво, като е тъй, пуснах я. Сега какво е станало, не бях там, не зная. В къра лягаха, в къра ставаха. Зная го тъй, както ми го разправи тя. Веднъжка жънали цял ден, вечерта яли, после пели момчетотата, смели се. Легнали си. Нонка - тъй се казва мойто момчето - си легнала и тя. Легнах си, кай, тейко, между снопите, под един кръстец, легнах си на завет, да не ми духа и се завих. И съм заспала. По едно време усетих, кай, нещо тежко, нещо студено, ей тук на гърдите си. Като отворих очите си зъмя!

- Бре!

- Ами, зъмя. Навила се е и легнала на гърдите ѝ. Извикала, па с всичкия си страх я сграбчва и я захвърля!

- Захвърля я! По жътва става туй. Чувал съм, зъмя е влизала и в устата на някоя жена. Ама да я ухапала, не я е ухапала, нали

- Не, не е. На гърдите ѝ легнала, зема я и я хвърля! Тъй ми разправи. Сън ли е било, истина ли е било - не знам. Оттогаз момчетото не го бива. Ей го, изсъхна като вейка. Гръдта го боли. Там, кай, дето беше зъмята, ме боли.

- Ама работа, ама работа! - чудеше се Теодор. - Ами сега де го водиш На доктор ли

- Дохтори колко дохтори променихме. Водя го сега аз... хм... как да ти кажа... На мен да остане, не вярвам, ама жени нали са, пък болна е, чедо е...

Гласът му трепна и той замълча. Загледа се, затегли без нужда ту мустаците си, ту брадата си, небръсната отдавна, корава, прошарена с цели снопчета от бели косми. Нямаше нужда да казва някой на Теодор, че всеки бял косъм беше белег на една грижа.

- Онази вечер - продължи гражданинът - додоха си нашенци от скеля. Продумали каквото продумали - знам ли Охолни хора, може и шега да си бият. Пък дотърчава тогаз у нас Стоеница, кумица ни е, една устата, една много знайница. Гунчо, вика още от вратата, късмет си имал, късмет имала и Нонка. Хайде да е на хаир. Какво има - думам. Дошли си от скеля Никола и Пеню, Сидеровите, те казват, че в Манджилари се явила... явила се една бяла врана! Досуц бяла, като сняг. Е Ти, кай знаеш ли що е бяла врана Тя, кай, на сто години я се появи веднъж, я не, ама който я види, от каквато и болест да е болен, оздравя! Гунчо, кай, да вървиш, хич да не стоиш. Заведи Нонка. Ех, може ли - заплака момчетото, залови се майка му. И на, дойдохме.

- Ама истина ли е - извика Теодор. - къде била таз врана

- Нали ти казах, тук се явила, в Манджилари.

- Бяла

- Досуц бяла.

Както беше учуден, Теодор се озърна и погледна към шосето всеки ден западняваше стадото все на тая поляна, но като че едвам сега забеляза колко много лястовички бяха накацали по телеграфната жица. Пък и не беше чудно приближаваше Преображение господне и по това време лястовичките и щъркелите се събираха, да си ходят. Толкоз много бяха лястовичките и тъй на гъсто една до друга бяха накацали, че жицата беше увиснала и натежала като броеница. Много, но все черни.

- Та затуй съм дошел - каза по-смело и с облекчение гражданинът - Рекох да те питам, може да си я виждал, може да си я чувал...

- Не съм, братко, не съм. Бяла врана Нито съм чувал, нито съм виждал.

Но веднага Теодор се досети, че може съвсем да отчая тия хора, и каза

- Пък може да има. Може. Бял бивол, бяла мишка и бяла врана - има. Може да има и бяла врана. Пък и трябва да има, щом се е чуло...

- Кой знай - въздъхна гражданинът. - На мене да остане, не вярвам, ама жени нали са...

Той стана да си ходи. Трогнат, Теодор също стана да го изпроводи и да види момчетото. Като стигнаха до шосето, майката - жълта и сломена от тегло жена - още отдалеч загледа мъжа си, като че ли искаше по лицето му да познае какво е научил. Момчетото още стоеше обърнато настрана и гледаше лястовичките по жицата.

- Човекът каза, че селото било близо - каза гражданинът.

Като чу гласа му, момчетото се обърна. Слабо беше, изпод завивката едва личеше снагата му, стопена от болестта, лицето му беше восък, но очите му бяха още светли, още млади и усмихнати. То гледаше ту баща си, ту Теодор.

- Нонке, тоз чияк виждал враната - каза гражданинът и погледна Теодор. - Ей в онуй село била, е! Хайде дано я видим и ние!

- Ще я видим ли, чичо - продума момчетото и ясните му очи светнаха.

Нещо се надигна в гърдите на Теодор, задуши го, очите му се премрежиха.

- Ще я видите, чедо, ще я видите - високо заговори той. Аз я видях, ще я видите и вие. Аз с очите си я видях, бяла такава, бяла. Ще я видиш и ти. Да даде господ да я видиш, чедо, да оздравееш... я, млада си. Ще я видиш, аз ти казвам, че ще я видиш... и ще оздравееш, чедо, не бой се...

Майката стисна очи и заплака. Високият, едър гражданин се закашля, хвана коня за юздите и го поведе.

- Хайде със здраве! - викаше след тях Теодор. - Близко е селото. Все по теля, все по теля!

Той дълго стоя на шосето и гледа подир колата. Гледаше майката с черния й чумбер, момчетото легнало до нея, високият гражданин, който крачеше прегърбен и водеше малкото конче, а над тях, между всеки два телеграфни стълба лястовичките се разхвърчаваха, после пак се връщаха и кацаха на жицата.

Замислен, Теодор се върна при овцете си и се залови отново за цървулите, които правеше от нещавена волска кожа. Бяла врана - мислеше си той. - Има ли я! Но нещо го подпираше в гърдите, мъчеше го. И като пусна шилото и погледна към небето, той извика

- Боже, колко мъка има по тоя свят, боже!

И пак се загледа подир колата.

Йордан Йовков

Заменете грешните думи:

Теодор □ Моканина

гражданин □ селянин

кола □ каруца

момче □ момиче

врана □ лястовица

